

Individuální projekt OP LZZ

**Systemová podpora procesů transformace systému
péče o rodiny a děti**

Olomouc, 15. října 2012

PhDr. Miloslav Macela

ředitel odboru rodiny a ochrany práv dětí

Reforma systému péče o ohrožené děti - cíle

- systém zajišťující důslednou ochranu práv dětí a naplňování jejich potřeb
- ochrana a podpora všestranného rozvoje možností dětí je založena na komplexním posouzení vývoje dítěte a identifikování oblastí podpory a rozvoje. Přijímaná opatření jsou včasným řešením a jsou vždy přiměřená vzhledem k věku a vývojové fázi dítěte.
- systém zaručuje dětem příležitost dosáhnout nejlepších možných vývojových výsledků bez jakýchkoliv předsudků či překážek vzhledem k jejich pohlaví, schopnostem, rase, etniku, zdravotnímu postižení, okolnostem či věku.
- systém fungující integrovaně a ve spolupráci všech zúčastněných subjektů (mezirezortní spolupráce)
- práce s dětmi a rodinami je založena na důkladných odborných úsudcích, které jsou podloženy důkazy a které vycházejí ze znalostí a zkušeností daného odborníka. Rozhodnutí založená na těchto úsudcích jsou přezkoumávána, přičemž je nezbytné brát v úvahu jakékoliv nové informace získané v průběhu další práce s dítětem a rodinou.

Proces změn

Změna systému práce orgánů sociálně-právní ochrany a soudů

Vytváření sítě služeb pro práci s rodinami a na podporu NRP

Rozvoj náhradní rodinné péče, profesionalizace pěstounské péče

Transformace pobytových zařízení

**N
O
V
Ý

S
Y
S
T
É
M**

Zákon o sociálně- právní ochraně dětí
od 1. 1. 2013

Dílčí novely dalších zákonů
2012

Občanský zákoník
Od 1. 1. 2014

Nový zákon o podpoře rodin a NRP
2014 - 2015

Národní strategie ochrany práv dětí

Akční plán na období
2012 - 2015

Akční plán na období
2016-2018

Proces změn

Zapojování dětí, rodičů, společnosti (národní iniciativa Právo na dětství)

Přesměrování zdrojů

Vzdělávání všech aktérů v systému

Sjednocování (gesce, financování, metodiky, informační systém)

**N
O
V
Ý

S
Y
S
T
É
M**

Zákon o sociálně- právní ochraně dětí
Od 1. 1. 2013

Dílčí novely dalších zákonů
2012

Občanský zákoník
Od 1. 1. 2014

Nový zákon o podpoře rodin a NRP
2014 - 2015

Národní strategie ochrany práv dětí

Akční plán na období
2012 - 2015

Akční plán na období
2016-2018

Novela zákona 359/1999 Sb.

- Stanovení závazných postupů pro činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) a dalších účastníků systému
- Zavedení standardů kvality práce a nastavení minimálních rámců činnosti pro všechny subjekty v systému
- Rozvoj náhradní rodinné péče, zvýšení podpory pěstounské péče, hmotné zajištění pěstounské péče na přechodnou dobu, změna způsobu příprav pěstounů, vytváření podmínek pro zřízení podpůrných a odlehčovacích služeb pro nové i stávající pěstounské rodiny

Postavení orgánů sociálně-právní ochrany (ochrany práv dětí) v novém systému

- Každá rodina má svého klíčového sociálního pracovníka (koordinátora řešení případu)
- OSPOD nese odpovědnost za řízení případu, koordinuje činnosti subjektů se vztahem k ochraně práv dítěte
- Preventivně působí při práci s dětmi a rodinami, včetně sanace
- Je garantem „gate keepingu“ (důraz na využití všech dostupných možností k tomu, aby dítě mohl vyrůstat v přirozeném prostředí)
- OSPOD vyhodnocuje práci s rodinou a vytváří individuální plán řešení
- OSPOD jako objednatel služeb

Postavení orgánů sociálně-právní ochrany (ochrany práv dětí) v novém systému

Využívání moderních metod sociální práce:

- Vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny
- Individuální plán ochrany dítěte vymezující příčiny ohrožení dítěte, opatření k zajištění jeho ochrany, opatření k poskytnutí pomoci rodině, časový harmonogram pro provádění jednotlivých opatření, cíle, jednotlivé kroky vedoucí k jejich dosažení a hodnocení naplňování stanovených cílů
- Případové konference pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí (multidisciplinární spolupráce OSPOD např. se školou, zdravotnickým zařízením, policií, sociální službou atd.)
- Další metody (rodinné konference)

Standardy kvality

- Zákon zavádí standardy kvality sociálně-právní ochrany pro OSPOD a osoby pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany – jde o rozdílné typy standardů
- Jsou souborem kritérií, jejichž prostřednictvím je určena úroveň kvality poskytované sociálně-právní ochrany při postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k dětem, rodičům a jiným osobám odpovědným za výchovu.
- Kontrolu kvality poskytování sociálně-právní ochrany bude u OSPOD provádět nadřízený správní orgán, u pověřených osob (NRP a ZDVOP) pak inspekce kvality při krajské pobočce Úřadu práce (jako u soc. služeb).

Standardy kvality pro OSPOD

1. Místní a časová dostupnost

Kritérium

1a	Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje účinné poskytování sociálně-právní ochrany v potřebném rozsahu na celém území své spádové oblasti.
1b	Doba výkonu sociálně-právní ochrany je přizpůsobena potřebám osob, jimž je nebo může být v budoucnu sociálně-právní ochrana poskytována nebo na něž se zaměřuje, zejména děti (dále jen „cílová skupina“). Osobní výkon sociálně-právní ochrany je zajištěn každý všední den; mimo pracovní dobu a ve dnech pracovního klidu je zajištěna nepřetržitá pracovní pohotovost.

Kritéria 1a a 1b se nehodnotí u orgánu sociálně-právní ochrany na úrovni obecního úřadu, krajského úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí a Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

2. Prostředí a podmínky

Kritérium

2a	Výkon sociálně-právní ochrany je zajištěn v prostorách vhodných pro komunikaci s ohroženými dětmi a rodinami. Orgán sociálně-právní ochrany zajistí takové prostory pro výkon sociálně-právní ochrany, které představují odpovídající zázemí pro výkon sociálně-právní ochrany a jejichž kapacita odpovídá množství konzultací spojených s poskytováním sociálně-právní ochrany.
2b	Orgán sociálně-právní ochrany má přiměřené materiální vybavení s ohledem na výkon sociálně-právní ochrany na pracovišti i mimo něj. K dispozici je zejména přiměřený počet automobilů, mobilních telefonů, notebooků, fotoaparátů a dalších prostředků záznamové techniky pro práci v terénu.
2c	Orgán sociálně-právní ochrany má k dispozici přiměřené materiální vybavení pro práci s osobami z cílové skupiny, jimž je poskytována sociálně-právní ochrana (dále jen „klient“), zejména s ohledem na potřeby dětí.
2d	Orgán sociálně-právní ochrany má k dispozici přiměřené hygienické zázemí a potřebné osobní ochranné pracovní prostředky pro zaměstnance zařazené v orgánech sociálně-právní ochrany, zaměstnance kraje zařazené do krajského úřadu nebo zaměstnance obce zařazené do obecního úřadu.

Standardy kvality pro OSPOD

3. Informovanost o výkonu sociálně-právní ochrany

Kritérium

- 3a Orgán sociálně-právní ochrany zveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup či jiným vhodným způsobem vnitřní pravidla a postupy jím vytvořené za účelem naplnění těchto standardů kvality sociálně-právní ochrany.
- 3b Orgán sociálně-právní ochrany má zpracovány informace o výkonu sociálně-právní ochrany, a to ve formě srozumitelné cílové skupině. Tyto informace jsou veřejně dostupné.

4. Personální zabezpečení výkonu sociálně-právní ochrany

Kritérium

- 4a Orgán sociálně-právní ochrany má písemně stanovenou organizační strukturu, počet pracovních míst a pracovní profily jednotlivých zaměstnanců zařazených v orgánech sociálně-právní ochrany, zaměstnanců kraje zařazených do krajského úřadu nebo zaměstnanců obce zařazených do obecního úřadu.
- 4b Počet zaměstnanců obce s rozšířenou působností zařazených do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany je přiměřený spádové oblasti a náročnosti výkonu sociálně-právní ochrany ve správním obvodu orgánu sociálně-právní ochrany. Základním výchozím kritériem je nejméně 1 zaměstnanec obce s rozšířenou působností zařazený do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany na 800 dětí (osob do 18 let věku), které jsou hlášeny k trvalému pobytu ve správním obvodu orgánu sociálně-právní ochrany.
Vedoucí zaměstnanec obce s rozšířenou působností zařazený do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany se započítává do celkového počtu zaměstnanců obce s rozšířenou působností zařazených do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany na základě rozsahu svého zapojení do práce s klienty.
- 4c Orgán sociálně-právní ochrany má v rámci organizační struktury vnitřním předpisem písemně stanovena oprávnění a povinnosti k jednotlivým pracovním pozicím vztahujícím se pouze k výkonu sociálně-právní ochrany a důsledně dbá na to, aby konkrétní pracovní pozice byla vyhrazena výlučně výkonu sociálně-právní ochrany. Průkazně jej uplatňuje v praxi.

Kritérium 4b se nehodnotí u orgánu sociálně-právní ochrany na úrovni obecního úřadu, krajského úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí a Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Standardy kvality pro OSPOD

5. Přijímání a zaškolování

Kritérium

5a	Každý zaměstnanec kraje zařazený do krajského úřadu nebo zaměstnanec obce zařazený do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany splňuje kvalifikační předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka podle zákona o sociálních službách a disponuje zvláštní odbornou způsobilostí na úseku sociálně-právní ochrany.
5b	Orgán sociálně-právní ochrany má písemně zpracována vnitřní pravidla pro přijímání nových zaměstnanců zařazených v orgánech sociálně-právní ochrany, zaměstnanců kraje zařazených do krajského úřadu nebo zaměstnanců obce zařazených do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany. Tato pravidla uplatňuje v praxi.
5c	Orgán sociálně-právní ochrany přihlásí nového zaměstnance vykonávajícího sociálně-právní ochranu ve lhůtách, které jsou stanoveny v jiných právních předpisech, ke zkoušce zvláštní odborné způsobilosti.
5d	Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje zaškolení nového zaměstnance vykonávajícího sociálně-právní ochranu.
5e	Orgán sociálně-právní ochrany dětí určí, zda umožní studentům a jiným fyzickým osobám stát se stážisty nebo dobrovolníky na svém pracovišti. Pokud orgán sociálně-právní ochrany umožňuje stáž nebo dobrovolnickou práci na svém pracovišti, pak má se stážisty nebo dobrovolníky uzavřenou smlouvu a zajišťuje jejich náležité proškolení.

Kritérium 5a a 5c se nehodnotí u orgánu sociálně-právní ochrany na úrovni Ministerstva práce a sociálních věcí a Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Standardy kvality pro OSPOD

6. Profesní rozvoj zaměstnanců

Kritérium

6a	Vedoucí zaměstnanec zařazený v orgánu sociálně-právní ochrany, vedoucí zaměstnanec kraje zařazený do krajského úřadu nebo vedoucí zaměstnanec obce zařazený do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany pravidelně hodnotí podřízené zaměstnance, kteří se podílejí na výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Vedoucí zaměstnanec zařazený v orgánu sociálně-právní ochrany, vedoucí zaměstnanec kraje zařazený do krajského úřadu nebo vedoucí zaměstnanec obce zařazený do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany je hodnocen svým přímým nadřízeným minimálně jednou ročně. Hodnocení je zaměřeno zejména na stanovení, vývoj a naplňování osobních profesních cílů a potřeb další odborné kvalifikace.
6b	Orgán sociálně-právní ochrany má písemně zpracovány individuální plány dalšího vzdělávání jednotlivých zaměstnanců vykonávajících sociálně-právní ochranu. Plány uplatňuje v praxi.
6c	Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje průběžné vzdělávání zaměstnanců zařazených v orgánech sociálně-právní ochrany, zaměstnanců kraje zařazených do krajského úřadu nebo zaměstnanců obce zařazených do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany v rozsahu minimálně 6 pracovních dnů za kalendářní rok, a to formou účasti zaměstnanců zařazených v orgánech sociálně-právní ochrany, zaměstnanců kraje zařazených do krajského úřadu nebo zaměstnanců obce zařazených do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany na vzdělávacích kurzech akreditovaných Ministerstvem práce a sociálních věcí. Vzdělávání zaměstnanců zařazených v orgánech sociálně-právní ochrany, zaměstnanců kraje zařazených do krajského úřadu nebo zaměstnanců obce zařazených do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany vychází z individuálních plánů dalšího vzdělávání a je zaměřeno na rozšíření odborné kvalifikace.
6d	Orgán sociálně-právní ochrany má formou vnitřního předpisu písemně zpracován systém finančního oceňování zaměstnanců zařazených v orgánech sociálně-právní ochrany, zaměstnanců kraje zařazených do krajského úřadu nebo zaměstnanců obce zařazených do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany a uplatňuje ho v praxi.
6e	Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje pro zaměstnance zařazené v orgánech sociálně-právní ochrany, zaměstnance kraje zařazené do krajského úřadu nebo zaměstnance obce zařazené do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany, kteří vykonávají přímou práci s klienty, podporu nezávislého kvalifikovaného odborníka.

Standardy kvality pro OSPOD

7. Prevence

Kritérium

7a	Orgán sociálně-právní ochrany aktivně vyhledává a monitoruje ohrožené děti. Prokazatelně koordinuje, případně vytváří podmínky pro preventivní aktivity ve svém správním obvodu.
7b	Orgán sociálně-právní ochrany v rámci preventivních aktivit prokazatelně spolupracuje s dalšími návaznými subjekty.

8. Přijetí oznámení, posouzení naléhavosti a přidělení případu

Kritérium

8a	Orgán sociálně-právní ochrany jednotně postupuje při přijetí oznámení případu a jeho evidenci.
8b	Každý případ orgánu sociálně-právní ochrany je posouzen s ohledem na jeho naléhavost.
8c	Každý případ je přidělen konkrétnímu koordinátorovi případu. Koordinátor řídí průběh výkonu sociálně-právní ochrany u daného případu.
8d	Každý zaměstnanec obce s rozšířenou působností zařazený do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany může aktuálně pracovat maximálně s 80 rodinami. V případě práce s osobami pečujícími a osobami v evidenci může pracovat maximálně se 30 rodinami.

Kritérium 8d se nehodnotí u orgánu sociálně-právní ochrany na úrovni obecního úřadu, krajského úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí a Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Standardy kvality pro OSPOD

9. Jednání, vyhodnocování a individuální plán ochrany dítěte

Kritérium

9a Při jednání s klientem dodržuje orgán sociálně-právní ochrany základní principy výkonu sociálně-právní ochrany zejména

- uplatňuje individuální přístup k potřebám každého klienta,
- podporuje samostatnost klientů,
- motivuje k péči o děti,
- posiluje sociální začleňování klientů,
- důsledně dodržuje lidská práva a základních svobody,
- podporuje kontakt s přirozeným sociálním prostředím,
- informuje klienta o postupech používaných při výkonu sociálně-právní ochrany.

9b Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje služby potřebné pro jednání s osobami se specifickými potřebami, nebo má dojednanou spolupráci se subjekty, které tyto služby zajistí externě.

9c Orgán sociálně-právní ochrany provádí u všech případů vyhodnocování potřeb dítěte a situace rodiny.

9d Orgán sociálně-právní ochrany sestavuje individuální plán ochrany dítěte, pravidelně jej přehodnocuje a následně jej uzavírá.

Kritérium 9d se nehodnotí u orgánu sociálně-právní ochrany na úrovni obecního úřadu, krajského úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí a Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Standardy kvality pro OSPOD

11. Kontrola případu

Kritérium

11a Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje pravidelnou kontrolu případů.

12. Rizikové a nouzové situace

Kritérium

12a Zaměstnanci zařazení v orgánech sociálně-právní ochrany, zaměstnanci kraje zařazení do krajského úřadu zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu k výkonu sociálně-právní ochrany jsou připraveni na výskyt rizikových a nouzových situací a jsou prokazatelně seznámeni se situacemi, které mohou nastat v souvislosti s výkonem sociálně-právní ochrany včetně postupů při jejich řešení.

13. Dokumentace o výkonu sociálně-právní ochrany dětí

Kritérium

13a Orgán sociálně-právní ochrany uplatňuje systém zpracování, vedení, evidence a archivace dokumentace, včetně vedení elektronické dokumentace v informačním systému sociálně-právní ochrany dětí o klientech a dalších osobách.

13c Záznamy orgánu sociálně-právní ochrany jsou vedeny takovým způsobem, aby byly srozumitelné pro klienta.

14. Vyřizování a podávání stížností

Kritérium

14a Orgán sociálně-právní ochrany umožňuje svým klientům a dalším osobám podat stížnost na kvalitu nebo způsob poskytování sociálně-právní ochrany. Orgán sociálně-právní ochrany umožňuje také anonymní podání stížnosti.

14c Orgán sociálně-právní ochrany informuje klienty a další osoby o možnosti podat stížnost, a to způsobem srozumitelným klientům a dalším osobám.

15. Návaznost výkonu sociálně-právní ochrany na další subjekty

Kritérium

15a Orgán sociálně-právní ochrany zprostředkovává a doporučuje klientům služby jiných fyzických a právnických osob podle jejich potřeb, a to v souladu s cíli podpory stanovenými v individuálním plánu ochrany dítěte.

15b Orgán sociálně-právní ochrany se intenzivně věnuje oblasti přípravy na samostatný život u dětí starších 16 let, které se nacházejí v ústavní výchově, v náhradní rodinné péči nebo v péči kurátorů.

Náhradní rodinná péče

- Změny v oblasti zprostředkování
- Změny v oblasti výkonu pěstounské péče
- Pěstounská péče na přechodnou dobu
- Převod pěstounských dávek ze systému státní sociální podpory
- Zvýšení odměn za výkon pěstounské péče
- Diferenciace příbuzenské pěstounské péče prarodičů v oblasti hmotného zabezpečení
- Zrušení zařízení pro výkon pěstounské péče

Sít' služeb

- není nutný samostatný zákon vyčleňující služby pro rodinu a děti ze systému ostatních sociálních služeb, cestou je postupné sjednocování se systémem sociálních služeb dle zákona 108/2006 Sb. (v systému sociálních služeb dojde paralelně ke změnám – od úpravy druhů služeb k úpravě jednotlivých činností)
- institut pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí zůstane zachován z důvodu specifčnosti činnosti a vztahu k cílové skupině
- standardy kvality by se měly pokud možno sblížovat se systémem sociálních služeb, je však nutno ošetřit zásadní rozdíl – služby v oblasti SPOD nemusí být vždy poskytovány na základě dobrovolnosti, zájem dětí je nadřazen principu dobrovolnosti
- cílový stav – jeden zákon o podpoře rodiny, náhradní rodinné péči a systému ochrany práv dítěte

Financování: jaké služby má podporovat stát, kraj, obec?

Obec:

komunitní služby reagující na potřeby obce a lidí zde žijících, případně i volnočasové a zájmové aktivity

Kraj:

poskytování komplexních, profesionálních služeb

Stát:

vysoce specializované služby, služby nadregionálního charakteru, nové typy služeb = služby zcela chybějící (pilotní odzkoušení), skupiny ohrožené vyloučením a diskriminací

Podpůrné a implementační mechanismy

- Individuální projekt MPSV „Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny“, zaměřený na změny v činnosti orgánů sociálně-právní ochrany, služby pro rodiny a děti, náhradní rodinnou péči a standardy kvality – realizace 2012 - 2015
- Návrh programu v rámci finančního mechanismu EHP (Norské fondy) 2013 – 2016
- Soukromé zdroje (nadace, nadační fondy)
- Plánovací období 2014 – 2020 – příprava dokumentů, téma rodiny a ochrany práv dětí jedno z klíčových témat
- Zdroje v rozpočtech státu, krajů, obcí (úprava dotačního řízení MPSV, dotace na výkon SPOD)

Děkuji za pozornost

Ministerstvo práce a sociálních věcí, odbor 21, odd. 214, Na Poříčnickém právu 1/376, 128 01,
Praha 2, email: martin.dolezal@mpsv.cz